

Centrum pro výzkum
toxických látek
v prostředí

Orgánová toxikologie I

Jiří Novák

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Toxické účinky ionizujícího záření

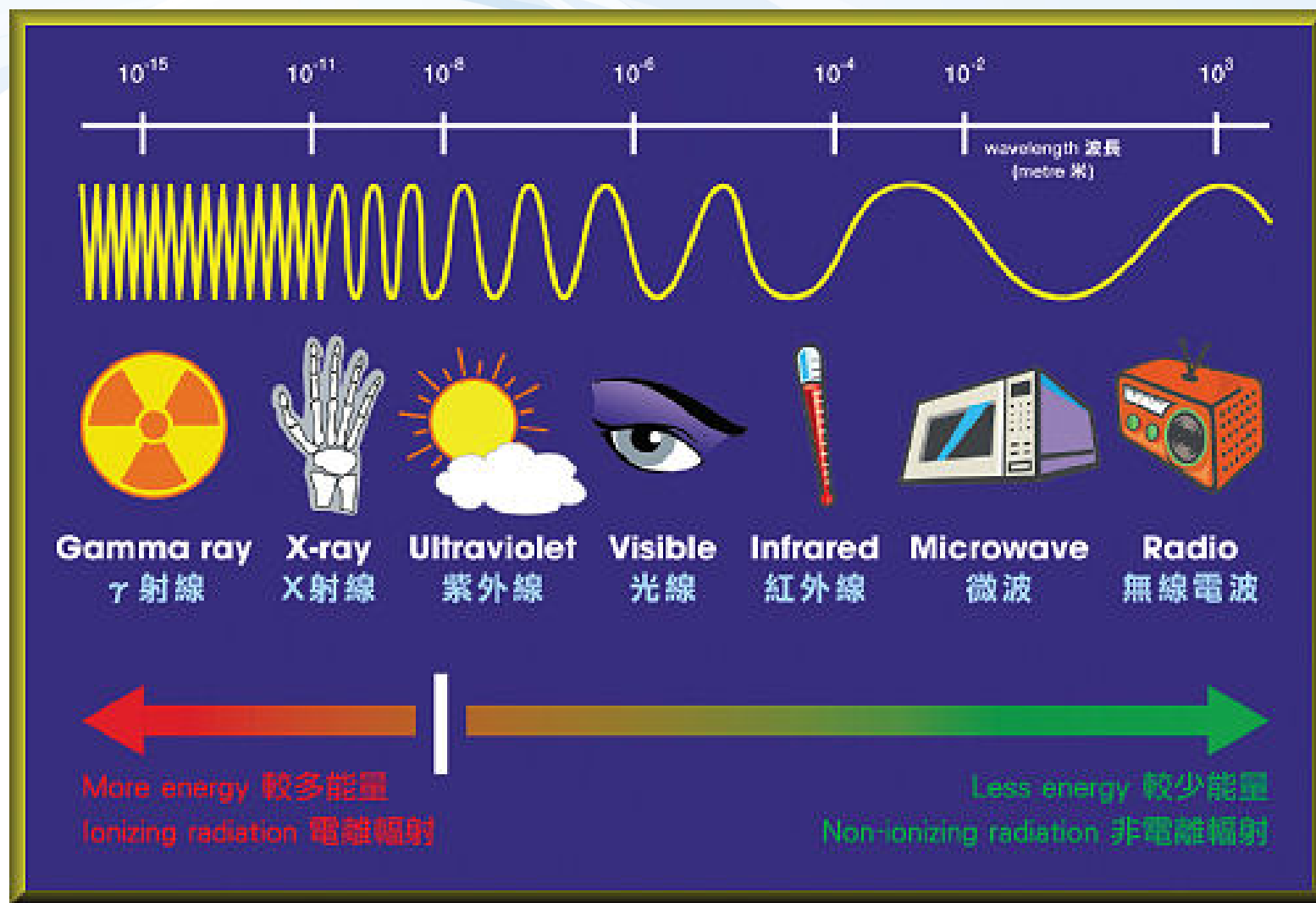

otrava Poloniem – Alexander Litviněnko

- listopad 2006 – bývalý důstojník FSB otráven v Londýně Andrejem Lugovojem a Dimitrijem Kovtunem z FSB
- ^{210}Po v zeleném čaji
- Polonium 210 (^{210}Po) – zdroj alfa záření
- Ztráta vlasů, nauzea, zvracení, poškození kostní dřeně
- Neschopen jíst 18 dní, smrt po třech týdnech
- stopy Po v restauraci a po cestě kudy se tam dostalo

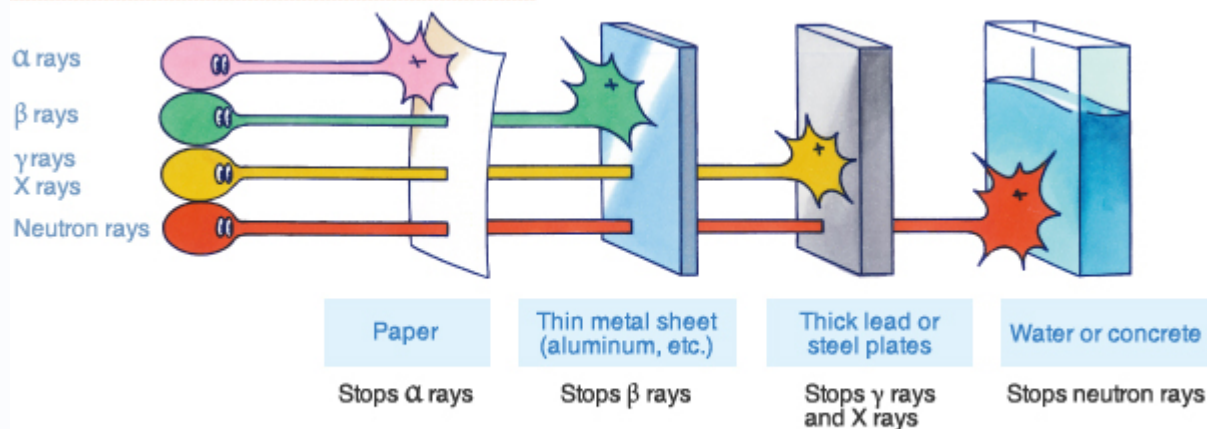
Typy elektromagnetického záření

ionizujícího záření

- **ionizace** - z neutrální molekuly $\rightarrow e^- + iont^+$ (nebo radikály)
- příp. **excitace** e^- na vyšší energetickou hladinu
- Roentgenovo záření
- α -částice – jádra helia
- β -částice – proud elektronů
- γ -záření – elektromagnetické záření
- neutrony

[Types of radiation and their characteristics]

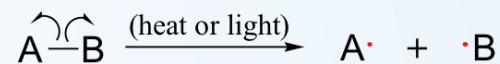

Ionizující záření

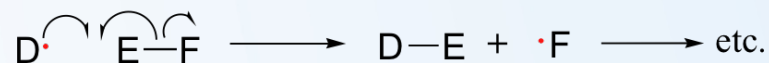
- **Přímé poškození** (interakce přímo s cílovou molekulou)
- **Nepřímé poškození** – série radikálových reakcí
 - závisí na koncentraci vzniklých radikálů a tím na počtu ionizací

Kvantifikace poškození
např. absorbovaná dávka (D_T)
Gray (Gy) = J/kg

initiation

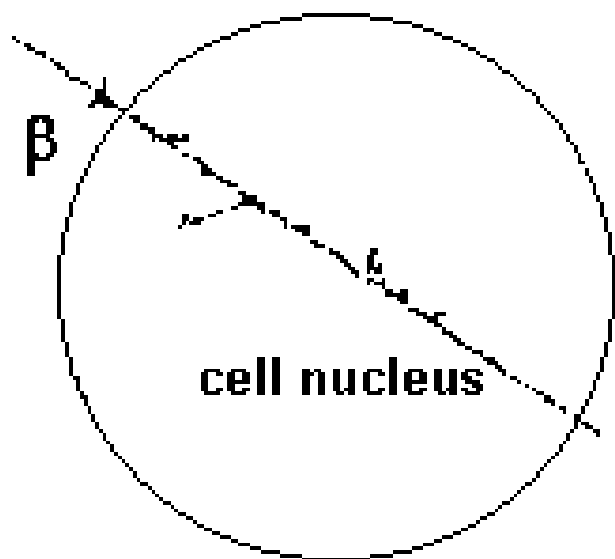
propagation

termination

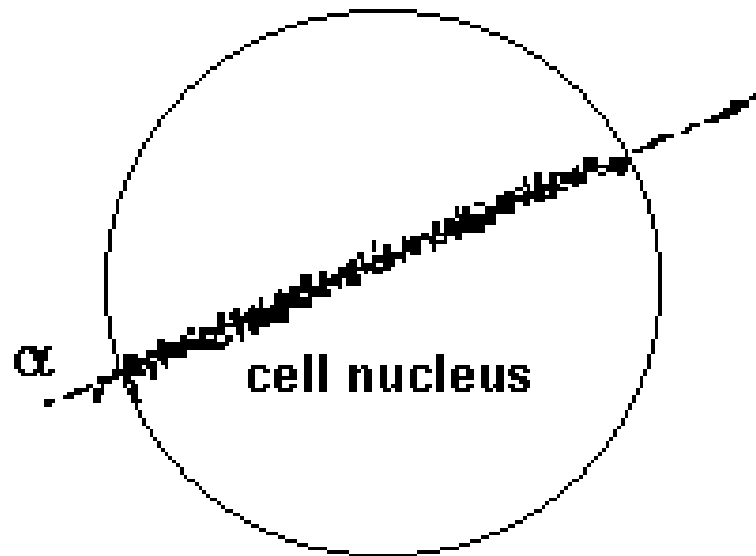

Dávkový ekvivalent (H_T) faktor kvality záření (W_R)

β -částice

50 ionizací/nukleus

α -částice

12 500 ionizací/nukleus

$$H_T = W_R D_T$$

jednotka Sievert (Sv)

faktor kvality záření (WR) :

α -částice	20
β -částice	1
γ -záření	1
neutrony	5 - 20

efektivní dávka (E) pro jeden orgán (tkáňový váhový faktor (W_T)):

$$E = W_T \times H_T$$

pro více orgánů:

$$E = \sum W_T \times H_T$$

tkáň/orgán	W_T
gonády	0.20
kostní dřeň	0.12
střevo	0.12
příce	0.12
žaludek	0.12
žlučník	0.05
prsní žláza	0.05
játra	0.05
jícen	0.05
štítná žláza	0.05
kůže	0.01
povrch kosti	0.01
zbytek	0.05

FISSION PRODUCTS FROM A NUCLEAR DETONATION

Isotope		Half Life	Alpha (α) Beta (β) Gamma (γ)	Radiotoxicity Hazard
Name	Symbol			
Cesium	¹³⁷ Cs	30 yrs	β, γ	I, ING, SC, WBE
Strontium	⁹⁰ Sr	29 yrs	β	I, ING, SC
Carbon	¹⁴ C	5,730 yrs	β	I, ING, SC
Zirconium	⁹⁵ Zr	65 days	β	I, ING, SC
Uranium	²³⁵ U	700 mil yrs	α	I, IHG,
Uranium	²³⁸ U	4.47 bil yrs	α	I, IHG,
Plutonium	²³⁹ Pu	24 Thou yrs	α	I, IHG,
Cesium	¹³⁴ Cs	3 yrs	β, γ	I, ING, SC, WBE
Yttrium	⁹¹ Y	58 Days	β	I, ING
Tellurium	¹²⁷ Te	105 days	β, γ	I, ING, SC, WBE
Antimony	¹²⁵ Sb	2 yrs	β	I, ING, SC
Ruthenium	¹⁰⁶ Ru	1 yrs	β	I, ING, SC
Cerium	¹⁴⁴ Ce	285 days	β	I, ING, SC
Iodine	¹³¹ I	8 days	β	I, ING
Thorium	²³⁴ Th	24 days	α, β	I, ING, SC
Americium	²⁴¹ Am	430 yrs	α	I
Curium	²⁴³ Cm	35 yrs	α	I
Neptunium	²³⁷ Np	2.2 mil yrs	α	I

**76 %
of all
Fallout**

**Always
some**

**CDC List
of
Interest
out of
300+**

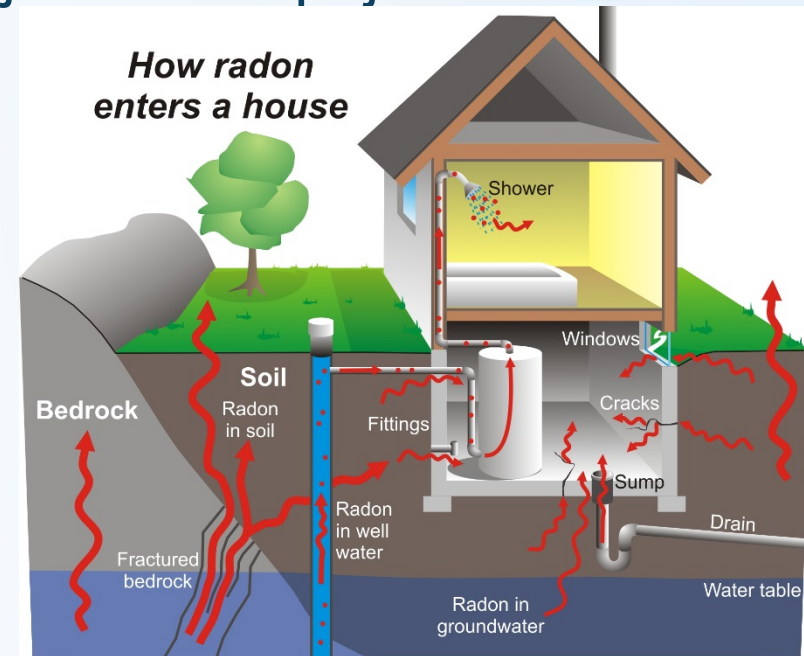
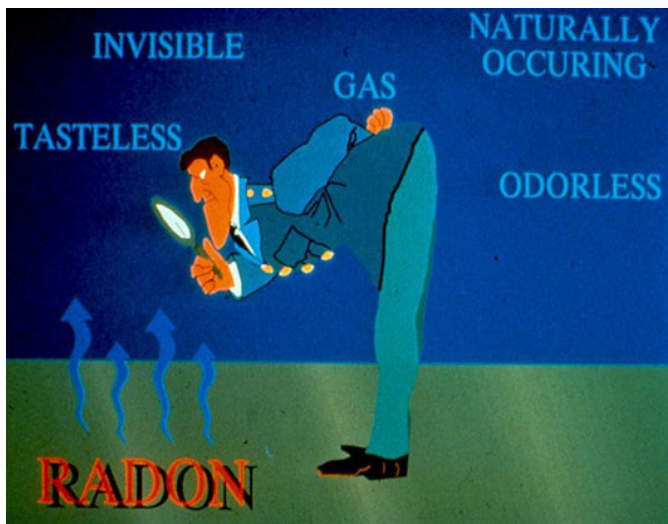
Radon (Rn)

Zdroj

Vznik rozpadem radia v zemské kůře (rozpadová řada thorium, uran, radium)

Nejstabilnější izotop ^{222}Rn – poločas rozpadu 3,8 dní

- Podle izotopu α nebo β zářič
- Epidemiologie – 2. nejvýznamnější faktor spojení s rakovinnou plic
- Hromadění ve vnitřním prostředí

Jádro

- bodové mutace
- chromozomové aberace
- zastavení buněčného dělení
 - princip radiologického léčení rakoviny

Protoplast

- zvýšená propustnost membrán
- změny somatických buněk vs změny pohlavních buněk

Ionizující záření – vliv na zdraví

Nestochastické (deterministické) účinky- účinky po ozáření celého těla

- pozorovatelné po krátké době po ozáření
- současně poškozeno mnoho buněk
- dávkový charakter
- prahový charakter (platí hlavně pro vyšší dávky)

- **Akutní nemoc z ozáření** (radiační syndrom)
- **Poškození kůže, vnitřní vředy**
- **Poškození plodu** – i při nízké dávce
- **Poruchy plodnosti** – přechodná aspermie, ženy méně vnímavé
- **Zákal oční čočky**

DOSE (Sv)	CLINICAL EFFECT
0.0 -> 0.25	No obvious injury
0.25 -> 0.50	Possible blood changes, no immediate clinical effect
0.50 -> 1.00	Blood cell changes, some injury, no disability
1.00 -> 2.00	Injury, possible disability, nausea/vomiting in 24 hr
2.00 -> 4.00	Injury and disability certain, death possible
4.00	50% probability of death

- **Stochastické efekty**

- platí pro nízké dávky při chronické expozici
- nezávisí úplně na dávce
- **pravděpodobnostní** charakter

Aditivní model – daná dávka představuje riziko konstantní v čase

Multiplikativní model – daná dávka představuje násobek původního rizika spontánní rakoviny

Příklad rizika – 1:1000 000 smrt

- 5 hodinová cesta letadlem rakovina (kosmické záření)
- 2 týdny v žulovém obydlí rakovina (radioaktivita)
- 100 km autem nehoda
- 1000 km let nehoda
- vykouření 1 - 3 cigaret rakovina, plicní choroby
- vypití půl lahve vína jaterní a jiné choroby
- 2 týdny práce na radiologii rakovina

Biologické účinky ionizujícího záření

Hormeze – stimulující účinky malých dávek záření.

- Např.** - zvýšená fixace dusíku baktériemi pod vlivem solí uranu
- urychlení klíčení semen
 - odnožování a růst rostlin, dřívější květenství a dozrávání
-
- Prodloužení života myší, které byly vystaveny celý život dávce 1 mGy.
 - U lidí – léčebné účinky radioaktivních koupelí

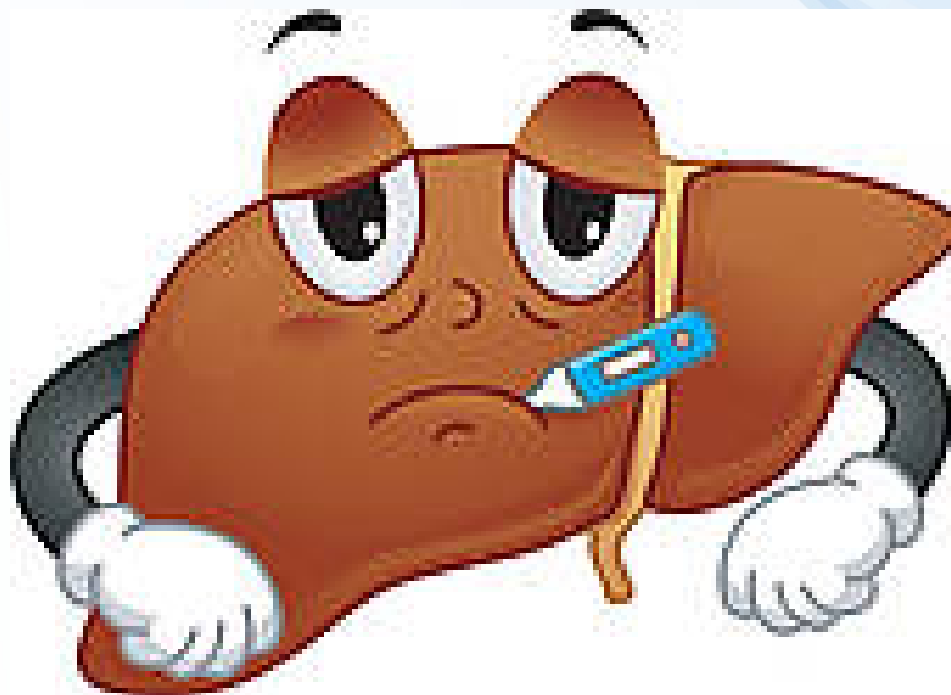

Radioterapie

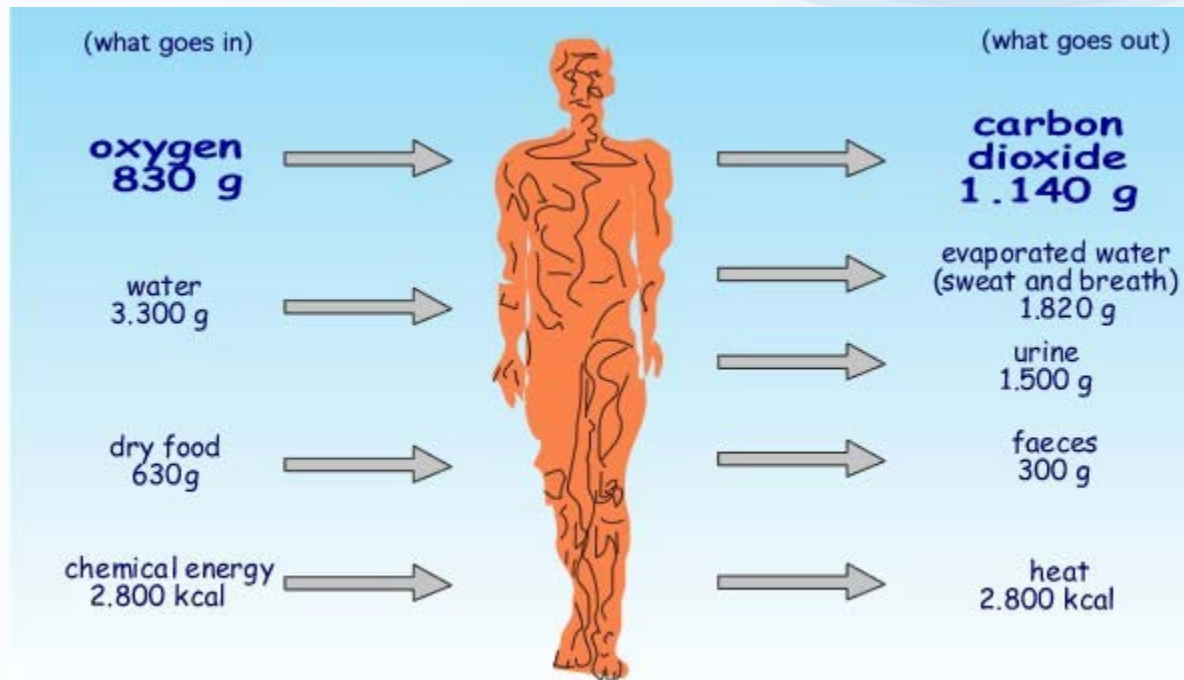
- Potlačování růstu nádorů – ovlivňování rychle se rostoucích buněk
- **Vnější** ozařování – gama zářiče, ^{60}Co , **teleterapie**
- **Vnitřní** ozařování – **brachyterapie**, zdroj záření v pacientovi. Zářič se zavádí přirozenými dutinami do těla pacienta (močový měchýř, plíce)
 - léčba chronických kloubních onemocnění (^{169}Er , ^{90}Y)
- **endoterapie** – např. léčba štítné žlázy ($\text{Na } ^{131}\text{I}$), radioaktivní izotop jódu
- **radioimunoterapie** – vazba nuklidu na protilátku

Orgánová toxicita

- Interakce toxikantů s cílovými molekulami přítomnými v hlavních metabolických orgánech
 - Kůže
 - Dýchací soustava
 - Srdce a oběhová soustava
 - Krev a krvetvorba
 - Ledviny
 - Játra

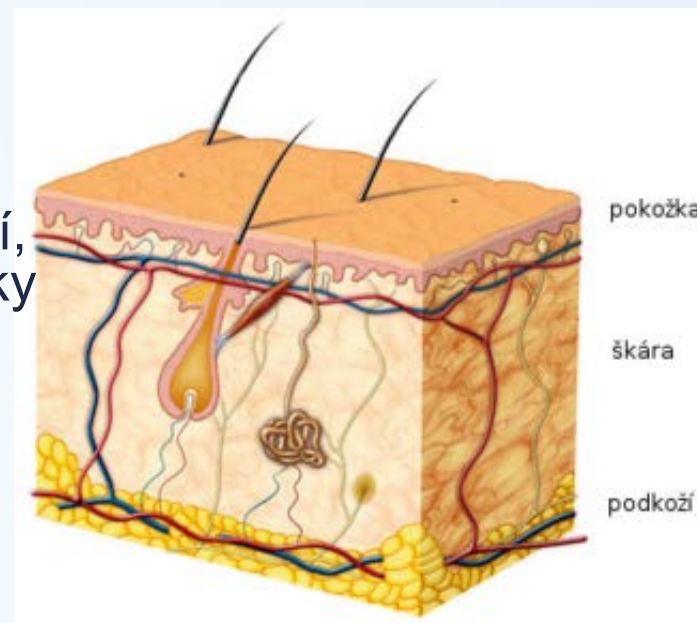
Příklady toxikologicky významných parametrů tkání

kůže	– expozice z prostředí
střevní výstelka	– rychlé dělení buněk; expozice z potravy
plíce	– vysoké prokrvení, expozice z prostředí
myokard	– vysoká potřeba kyslíku, významná funkce
kostní dřeň	– rychlé dělení buněk
ledviny	– vysoké prokrvení, zakoncentrování chemikálií
játra	– vysoké prokrvení, intenzivní metabolismus
neurony	– vysoká potřeba kyslíku, systémová funkce, nevratné poškození

Kůže- základní charakteristika

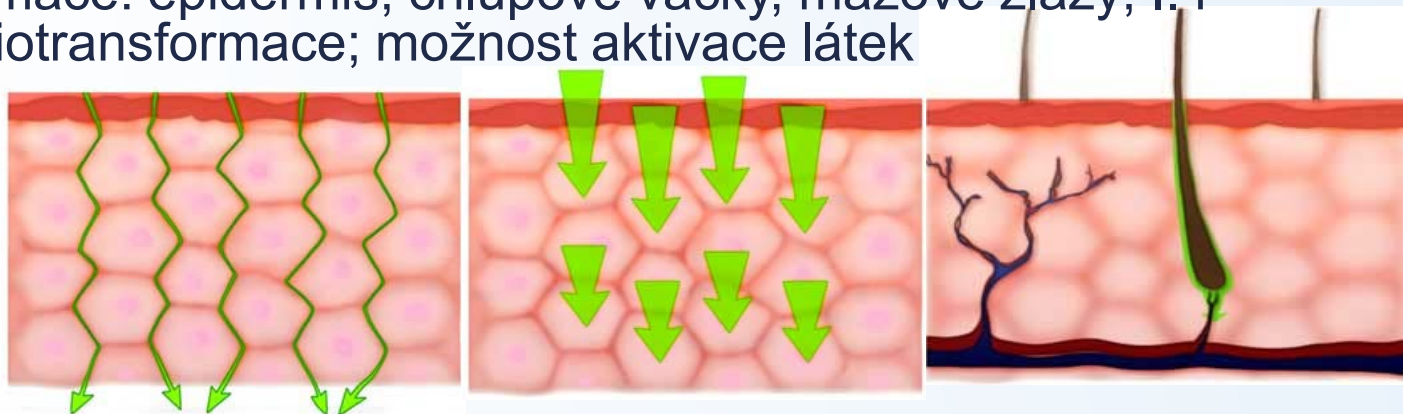
- Hlavní bariéra mezi vnějším prostředím a organizmem
- Největší orgán v těle (cca 10 kg)
- Podílí se na regulaci teploty, elektrolytů, metabolismu a endokrinních a imunitních systémů
- Kůže je tvořena dvěma hlavními vrstvami oddělenými bazální membránou
 - **Epidermis**-pokožka: tvořena hlavně keratinocyty, které vytvářejí obnovující se zrohovatělou vrstvu na povrchu
 - **Dermis**-škára: vazivo, nervová zakončení, cévy, potní žlázy, chlupové (vlasové) váčky

Kůže jako bariéra

- **Perkutánní absorpce**

- Rohovinová vrstva (*stratum corneum*) efektivní bariéra přestupu látek; „**wash-in**“ efekt- hydratovaná epidermis propustnější pro hydrofilní látky
- Hlubší vrstvy epidermis propustnější- živé buňky hydrofilní v kontaktu s krevním řečištěm (absorpce poraněným nebo nemocným místem kůže)
- Absorpce závislá na vlastnostech látky (K_{ow} ; M_w); koncentraci látky, době působení a velikosti a umístění oblasti zasažené kůže
- Využití: terapeutické náplasti (nikotin, steroidy,...)- oproti perorální aplikaci - stejnoměrné dlouhodobé uvolňování; obchází acidické prostředí žaludku a metabolizaci v trávicím traktu a játrech
- Biotransformace: epidermis, chlupové váčky, mazové žlázy; I. i II. stupeň biotransformace; možnost aktivace látek

Kůže – kontaktní dermatitida

Zánětlivé procesy na kůži způsobené podrážděním nebo alergickou reakcí na toxikant.

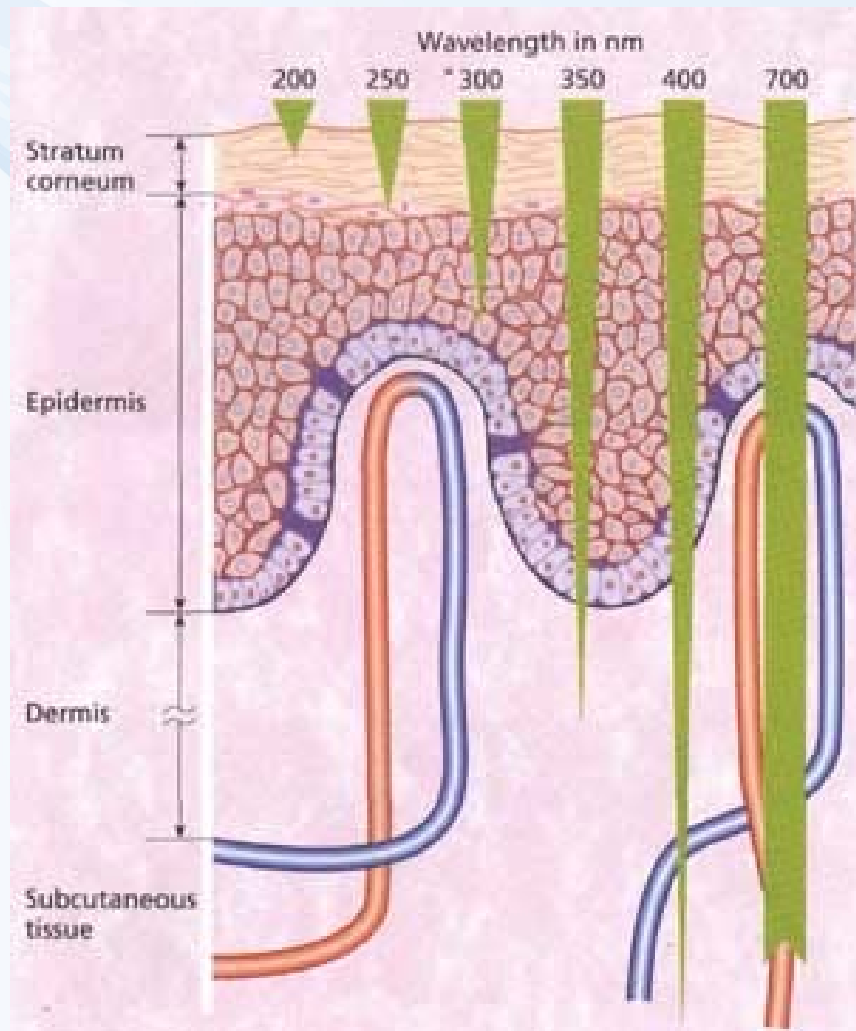
Typické příznaky: zarudnutí, ztvrdnutí, loupání nebo zpuchýřovatění pokožky

- **Iritační dermatitida**- dráždivé faktory: extrémní pH, teplota, dlouhodobé mechanické namáhání
- **Chemické popálení**- žíravé a reaktivní látky → okamžité nekrotické změny na kůži podobné popáleninám
- **Alergická kontaktní dermatitida**-
 - pozdní typ přecitlivělosti (IV. typu),
 - kůže silně reaguje i na velmi nízké koncentrace látky;
 - jedinec musí být geneticky disponován k rozvoji alergie,
 - prvotní senzibilizace kontaktem s danou látkou (skupinou látek)
 - opakované expozice
- **Kopřivka**- přecitlivělost I. typu- tj. okamžitá reakce na expozici vyvolaná histaminem z mastocytů (latex, aspirin, kurare...)

Kůže – interakce s UV zářením

- Kůže vystavena působení celého spektra elektromagnetického záření
- Z toxikologického hlediska nejvýznamnější **ultrafialová část spektra**, která je energeticky nejbohatší z běžného spektra záření
- Molekuly zasažené zářením jsou excitovány což může vést k **přímému poškození** (DNA), **produkci tepla** (ochranné pigmenty-melaniny) a/nebo **produkci ROS**, které mohou vyvolat další poškození.
 - Akutní účinky: zánětlivá odpověď na poškození (zarudnutí)
 - Chronické účinky: poškození DNA + inhibice imunity (dendritické antigen-prezentující buňky) →karcinogeneze

- **Fototoxicita:** způsobená xenobiotiky z **vnější** nebo **vnitřní expozice** (PAHs, tetracykliny, sulfonamidy...);
 - molekuly fototoxické látky jsou excitovány působením UV, při přechodu do bazálního stavu dojde ke vzniku ROS nebo vytvoří jiné reaktivní radikály
 - **Akutní účinky**- zarudnutí nebo puchýře během krátké doby po ozáření UV
 - **Chronické účinky**- hyperpigmentace a zesílení pokožky v místech expozice.
- **Fotoalergie:** **pozdní typ přecitlivělosti** na fototoxickou látku
 1. senzibilace
 2. následná expozice → alergické odpověď
- **Vliv na pigmentaci:**
 - Hyperpigmentace: olovo, rtuť, antracén
 - Hypopigmentace/depigmentace: fenolické germicidy, hydrochinony

Dýchací soustava- stavba, funkce

- výměna plynů mezi organizmem a prostředím
- „**inhalační toxicita**“ - toxicita látek procházejících do těla dýchací soustavou
- „**toxicita pro dýchací soustavu**“ - vyvolána látkami z vnější nebo vnitřní expozice

Nosní dutina:

- zachytává hrubé prachové částice a plyny rozpustné ve vodě
- silná biotransformační aktivita

Dýchací cesty: (průdušnice, průdušky)

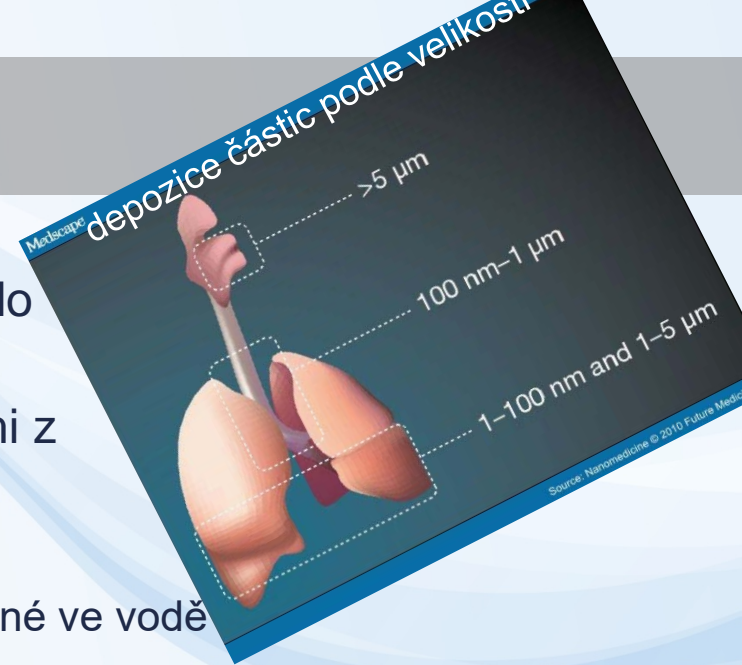
- zachytávání drobnějších částic
- řasinkový epitel zajišťuje jejich odstranění („mukociliární eskalátor“)
- hlen - antioxidační a ochranná funkce

Oblast výměny plynů: (průdušinky, alveoly) depozice nejmenších částic, velmi tenké rozhraní mezi vzduchem a krví umožňuje přestup látek do krevního oběhu.

Osud částic:

- Fagocytóza plicními makrofágy
- Rozpuštění v krvi nebo míze
- Přímý přenos do krve (velmi malé částice)

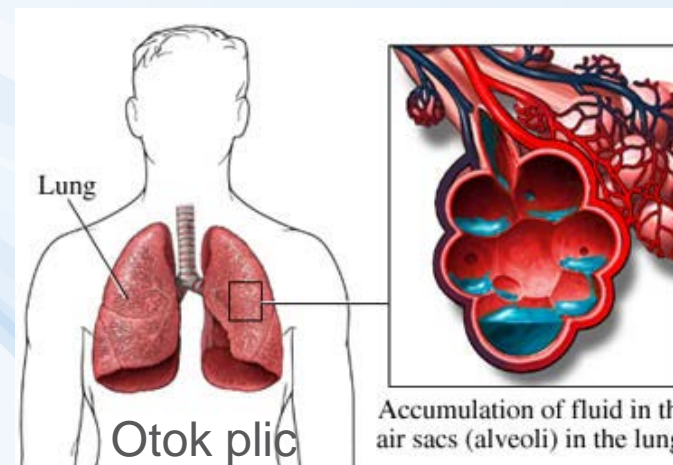
Dlouhodobá depozice

Dýchací soustava- odpověď na toxicitu

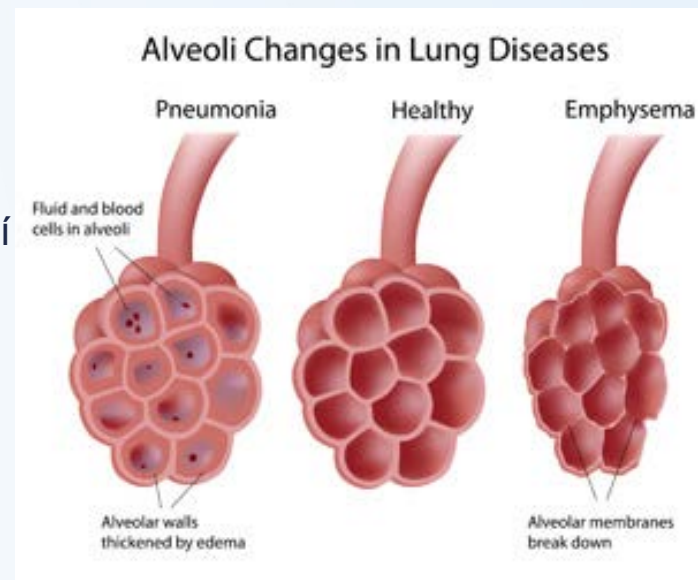
• Akutní efekty

- Reaktivní látky způsobují nekrózu a/nebo zvýšení propustnosti alveol a to často prostřednictvím ROS (např. O_3)
- Oxidativní poškození- průvodní jev imunitní odpovědi při infekci, nebo poškození tkáně
- Opožděné účinky- plicní edém NH_3 , NO_2 , HCl , fosgen
- Reakce dýchacích cest- reakce podobná astmatu, kontrakce hladkého svalstva v dýchacích cestách ztěžující dýchání- kašel dušnost, (cigaretový kouř,...)

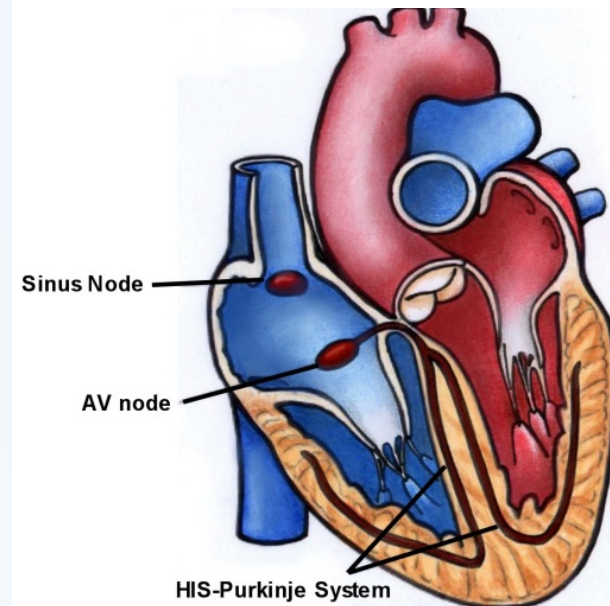
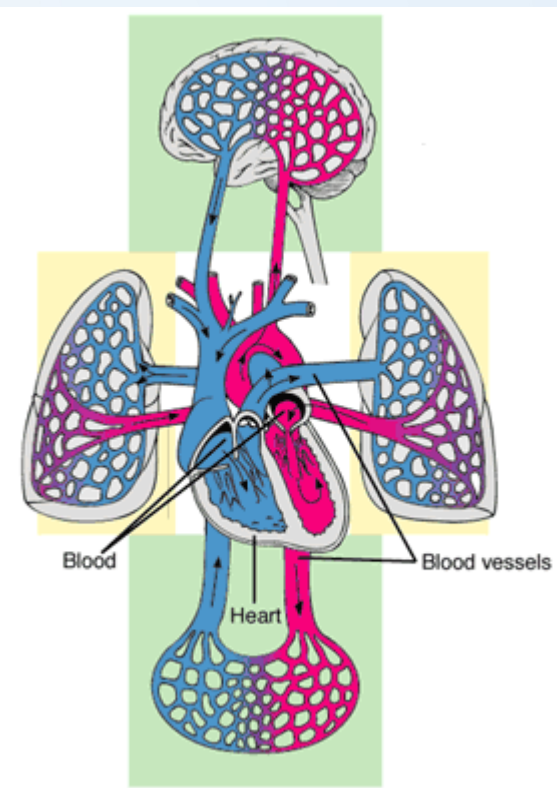
• Chronické efekty

- **Rozedma**- destrukce vnitřní struktury plic, které přestávají plnit svoji funkci (cigaretový kouř) způsobená pravděpodobně elastázami produkovanými během imunitní odpovědi
- **Fibróza**- náhrada poškozené tkáně vazivem, plíce ztrácí elasticitu
- **Astma**
- **Rakovina plic** (cigaretový kouř, azbest, vzdušný aerosol)

Srdce a oběhová soustava

- Transport plynů, živin, metabolitů, hormonů,...
- Zajišťuje homeostázu v těle (pH, teplota, iontová síla,...)
- Tři hlavní funkční části:
 - **Myokard** (srdeční svalovina)
 - **Srdeční převodní systém** (svalové buňky specializované pro přenos vzruchů v myokardu)
 - **Vaskulární soustava** (systém cév a vlásečnic)

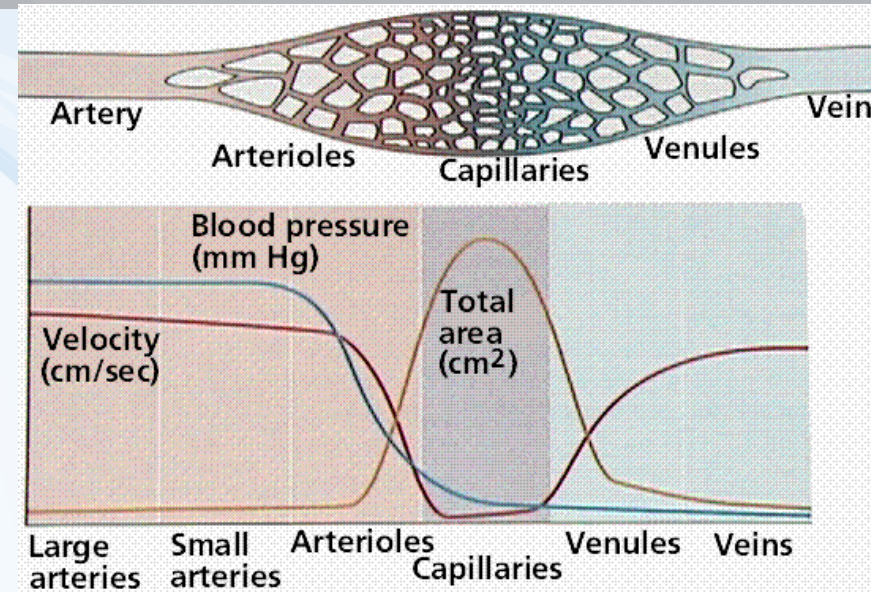
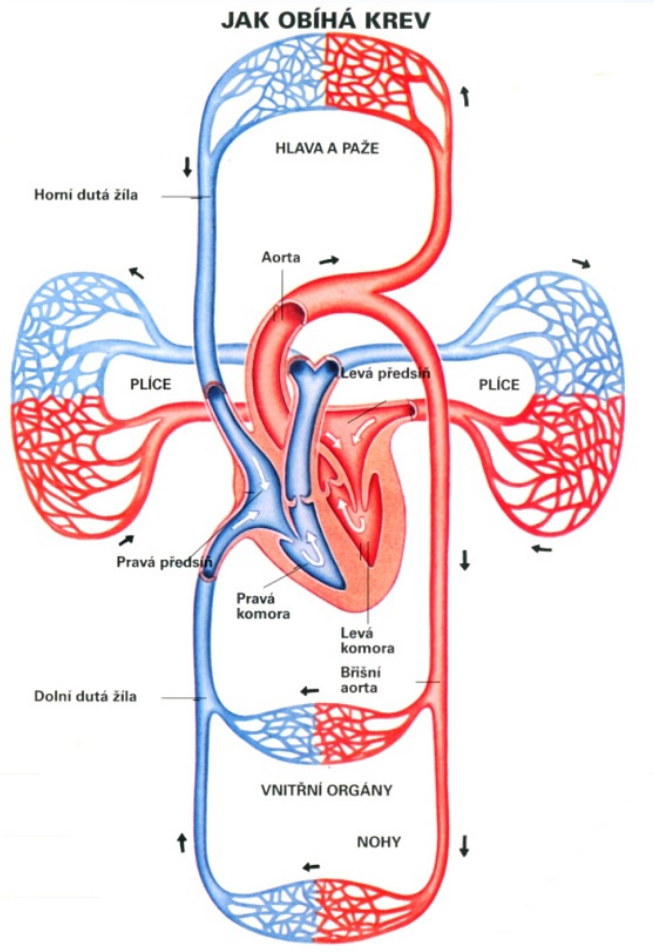
Obecné mechanismy kardiotoxicity:

- **Narušení iontové rovnováhy**- srdeční arytmie, selhání srdce,
 - Inhibice sodíko-draslíkových pump a iontových kanálů- narušení přenosu vzruchu, EtOH, digitoxin, těžké kovy
- **Oxidativní stres** → ateroskleróza → ischemická choroba srdeční
 - antracykliny, EtOH
- **Narušení funkce organel**-
 - Sarkolema, sarkoplazmatické retikulum- narušení gradientu Ca^{2+} uvnitř a vně buňky vede k disregulaci buněčných funkcí, organická rozpouštědla, anestetika
 - Mitochondrie- narušení syntézy ATP, produkce ROS
- **Cytotoxicita** (apoptóza, nekróza), kokain, sympatomimetika ...

Cévní systém

- výměna plynů
- distribuce žadoucích látek (živiny, hormony)
- odvádění metabolitů

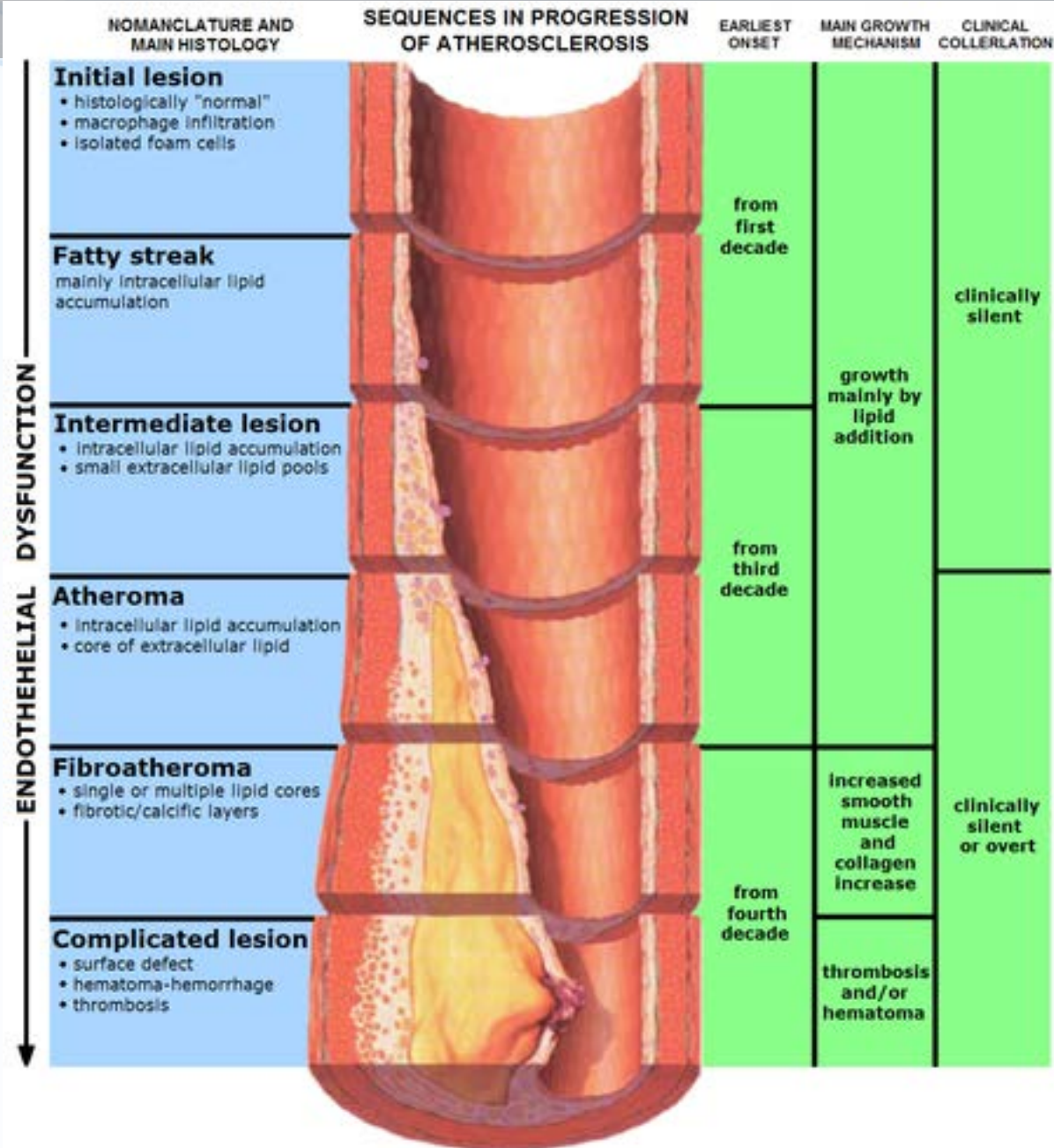
Toxické účinky:

- narušení cévní stěny
- ateroskleróza
- hypertenze
- hypotenze
- trombóza (viz krev)

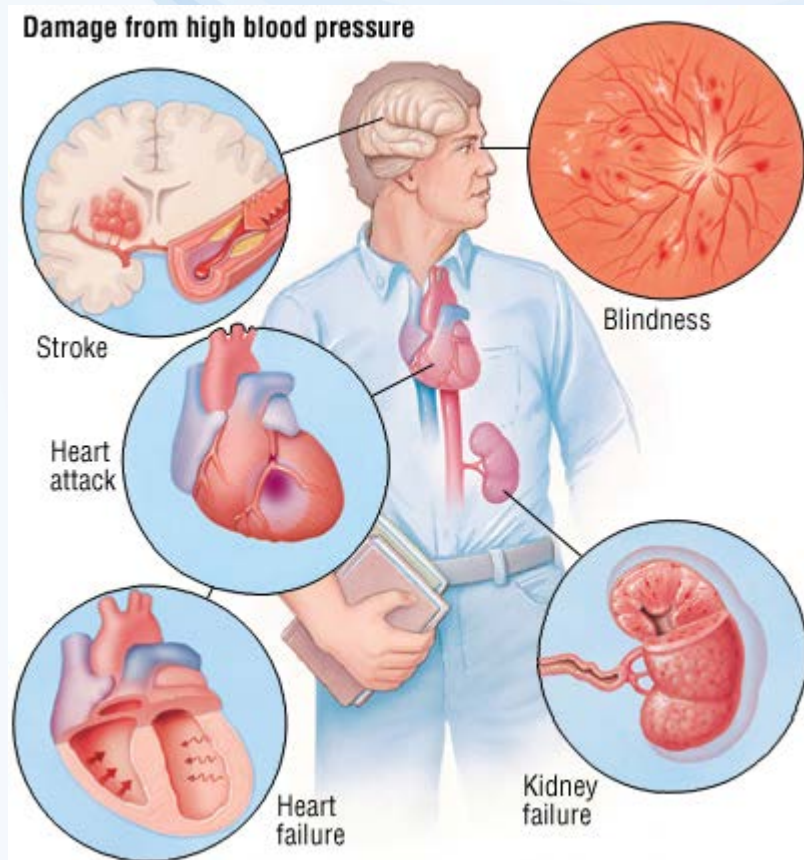
Cévní soustava

- **Poškození cévní stěny**
 - endotel: nikotin, bakteriální endotoxiny, aspirin (NSAID-non-steroidal anti-inflammatory drugs)
 - CO- (intima)
 - hypervitaminóza vit D (media)
 - orální kontraceptiva (záněť žil)
- **Ateroskleróza**
 - narušení endotelové výstelky cévy
 - pronikání lipidů z krve do cévní stěny
 - zánětlivá imunitní odpověď
 - snížená průchodnost cévy
 - trombóza, ukládání vápníku

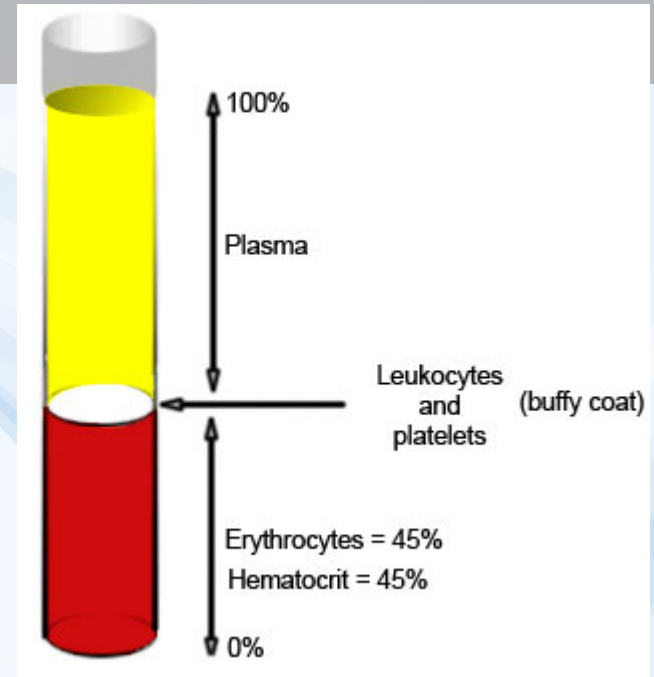
Cévní soustava

- Změny krevního tlaku
 - **hypotenze**
 - odpověď na poškození CNS
 - chloroform (stimulace vagální nervové dráhy)
 - NO- vazodilatace
 - ACE inhibitory (angiotensin converting enzyme)
 - **hypertenze**
 - Chlorfenoxxy herbicidy, nikotin, kofein, kokain, EtOH

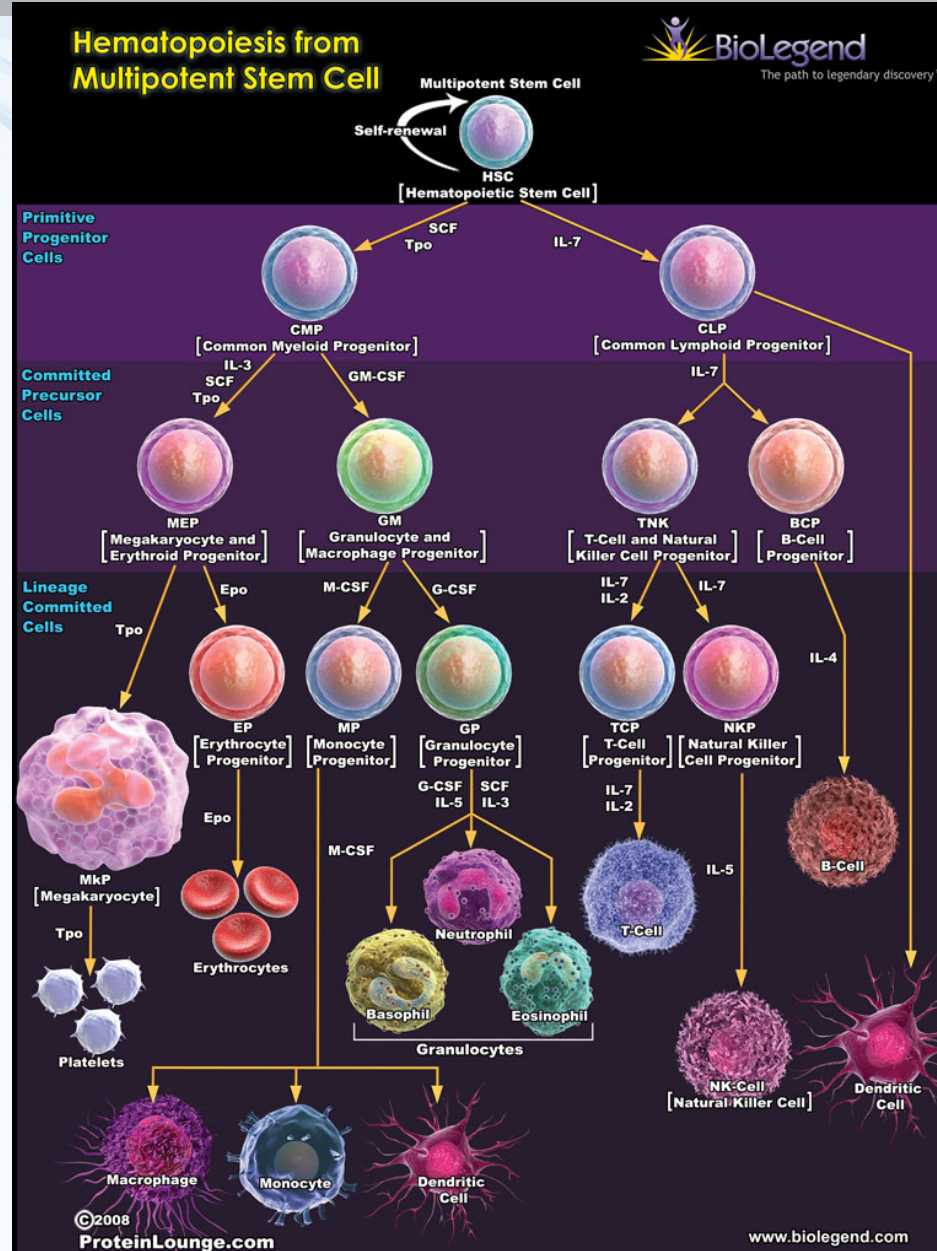

Krev a krvetvorba

- Pojivová tkáň tvořená různorodými buňkami
- Toxikologicky významné vlastnosti
 - zabezpečení výměny plynů
 - Imunita (zabezpečení ochrany organismu)
 - Proliferace (erythrocyty, granulocyty, destičky vznikají 1-3 000 000 b/s)
- Poškození způsobuje ohrožení života (hypoxie, krvácení, infekce,...)
- Primární toxicita: přímá interakce s komponentami krevního systému (CO)
- Sekundární: následek narušení jiných tkání (poškození jater, ledvin...)

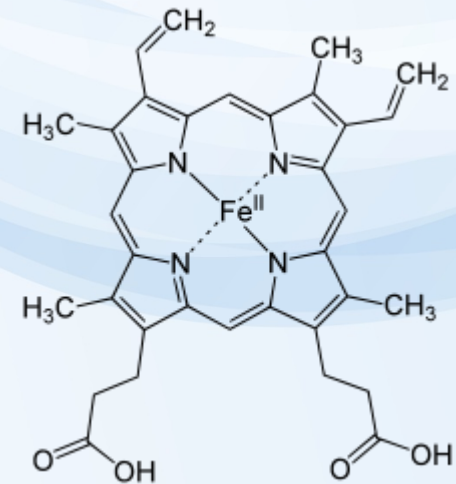

- Krvetvorba
 - Striktně regulovaný proces proliferace a diferenciace krevních buněk z jejich progenitorů (denně vzniká $200 \cdot 10^9$ erytrocytů, $10 \cdot 10^9$ leukocytů, $400 \cdot 10^9$ destiček)
 - Probíhá v krevní dřeni
 - citlivé na látky narušující proliferaci (cytostatika)

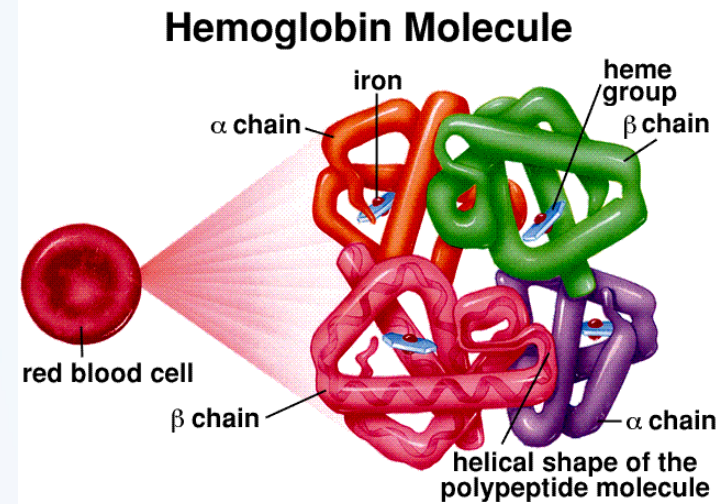

Erytron (erythrocyty a jejich progenitory)

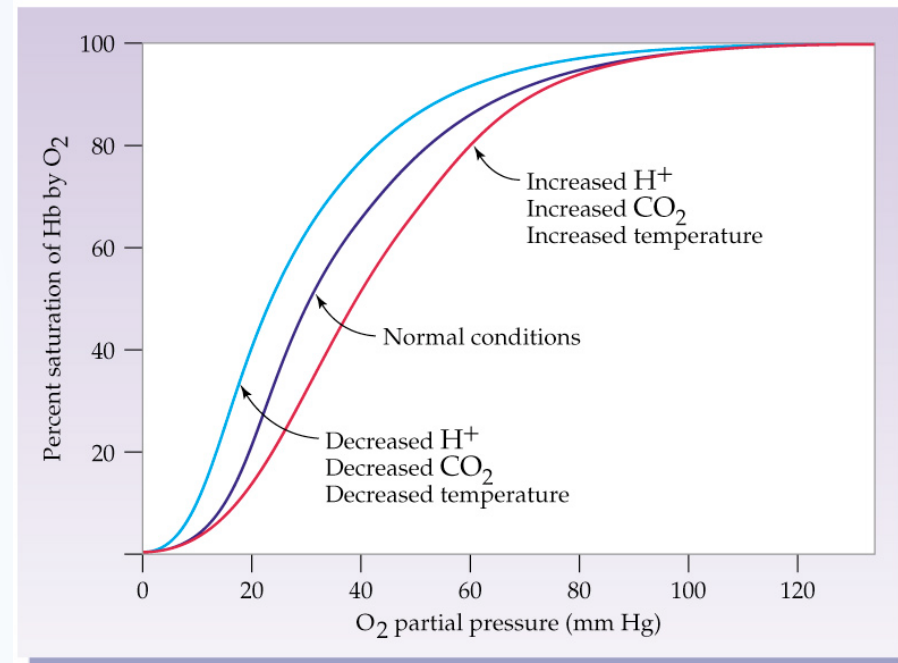
- Přenos plynů pomocí krevního barviva hemoglobinu
- **Anémie-chudokrevnost**
 - **Pokles produkce erytrocytů (ER)**
 - *Siderblastická anemie* - narušení syntézy porfyrinového cyklu hemu EtOH, Pb, Zn
 - *Megaloblastická anemie* - deficience B12, k. listová → narušení dělení buněk ER linie; EtOH, kolchicin, neomycin
 - *Aplastická anémie* - většinou idiosynkratická reakce na jedy-Au, tetracyklin, benzen, chloramfenikol
 - **Rychlejší degradace erytrocytů** (normální životnost je asi 120 dní)
 - Indikace: vyšší hladiny nezralých ER (retikulocytů)
 - Neimunitní hemolytická anémie- redoxní stres-fenol, metylénová modř, naftalen
 - Imunitní hemolytická anémie- penicilin

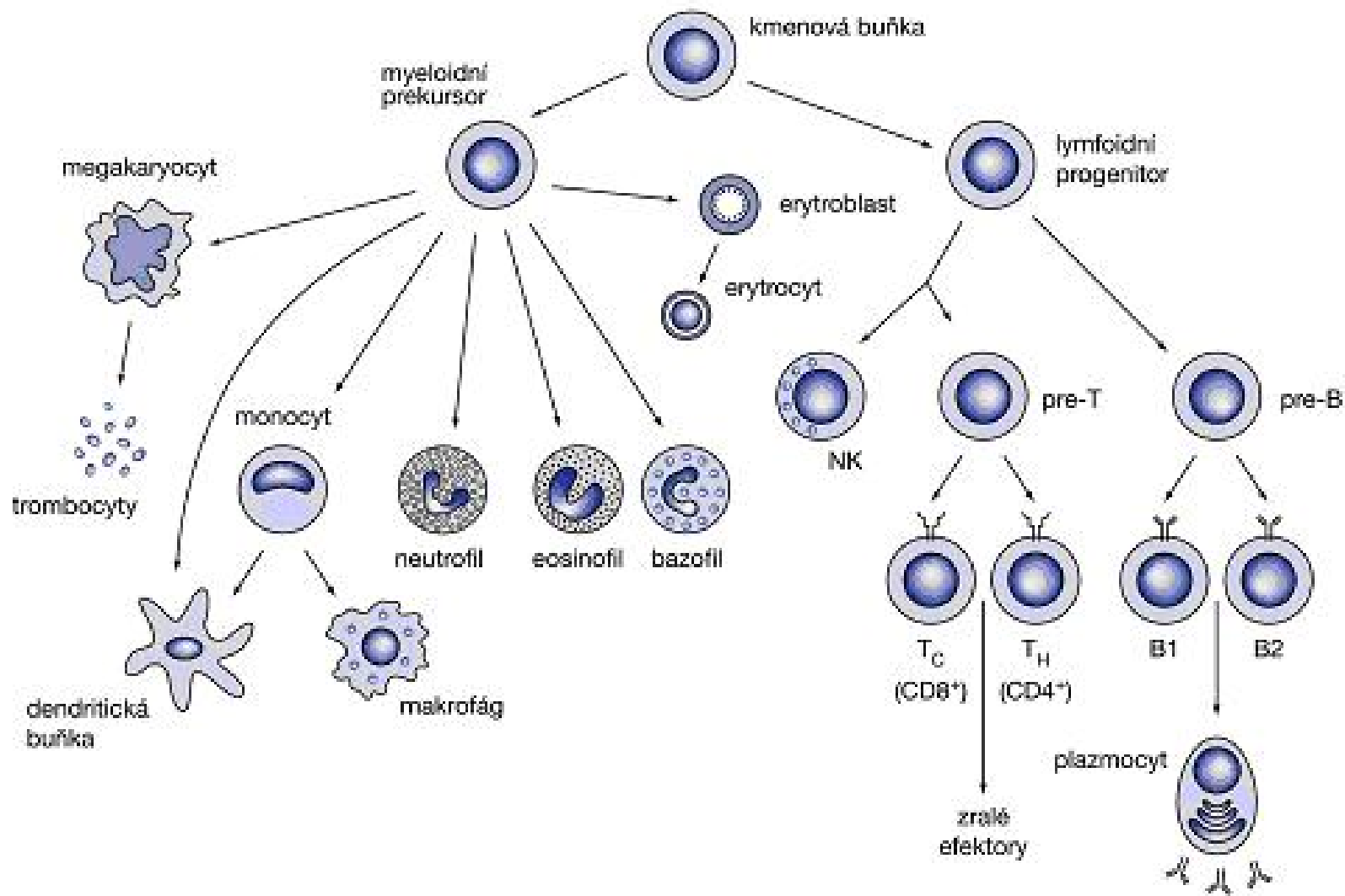
Sylvia S. Mader, Inquiry into Life, 8th edition. Copyright © 1997 The McGraw-Hill Companies, Inc. All rights reserved.

- **Narušení funkce hemoglobinu**
 - **Homotropní efekty**- přirozená vlastnost hemoglobinu
 - Postupná oxidace Fe v oxyhemoglobinu → methemoglobin (vysoká afinita k O_2)
 - reparace může být blokována: metylénová modř, NO_2^- , NO_3^- , TNT, nitroglycerin
 - **Heterotropní efekty**- vnější vlivy
 - pH (k. mléčná, CO_2) a teplota -pokles afinity k O_2
 - CO, NO

Leukon (bílé krvinky a jejich progenitory)

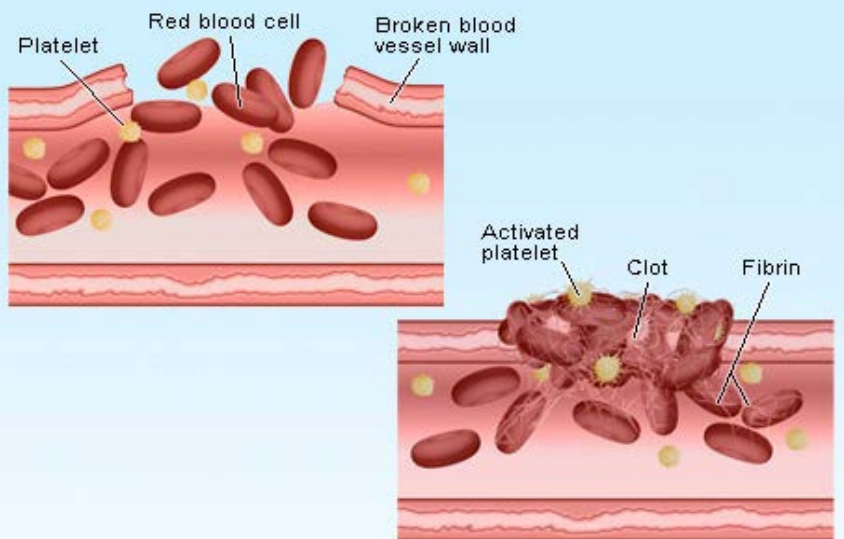

- Proliferace nespecificky:
 - cytostatika
- Funkce:
 - **fagocytóza**, likvidace patogenů -EtOH, glukokortikoidy
 - **chemotaxe**- Zn, metadon
- Pokles hladin leukocytů:
 - Imunitně zprostředkovaný: ampicilin, Au
 - Neimunitní: antibiotika
- Leukémie (více typů)
 - Ztráta části chromozomů 5 a 7
 - Benzen, cytostatika, radioaktivita

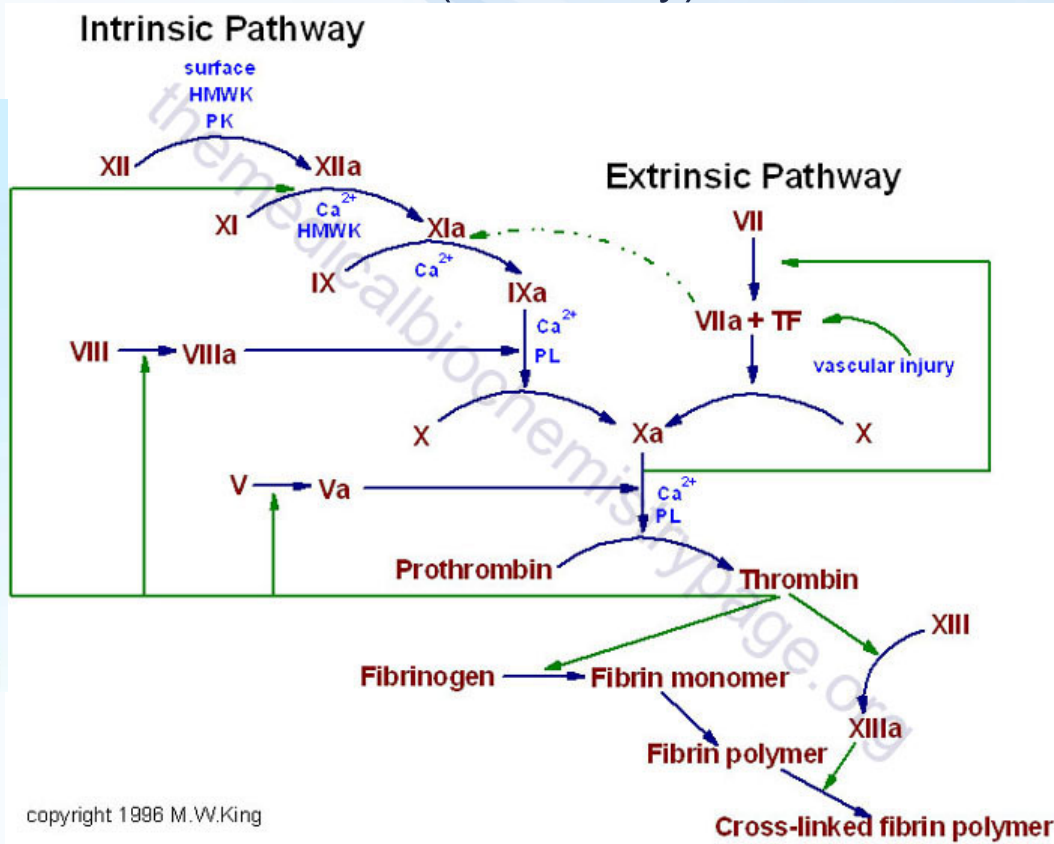

Krevní srážlivost

- Relativně složitý systém zabraňující ztrátám krve-
krevní destičky, plazmatické proteiny, endotel
 - **snížení hladiny destiček**: cyklosporin, kokain
 - **snížení funkce destiček**: aspirin
 - **snížení hladin koagulačních faktorů**: warfarin (rodenticidy), α -tokoferol (i.v.), antibiotika

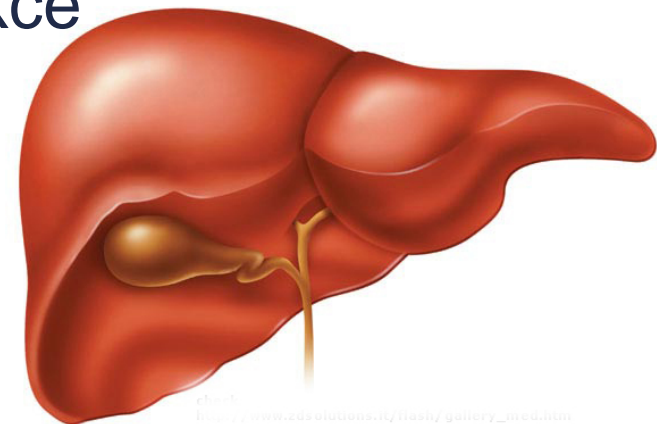
© 2010 MedicineNet, Inc.

copyright 1996 M.W.King

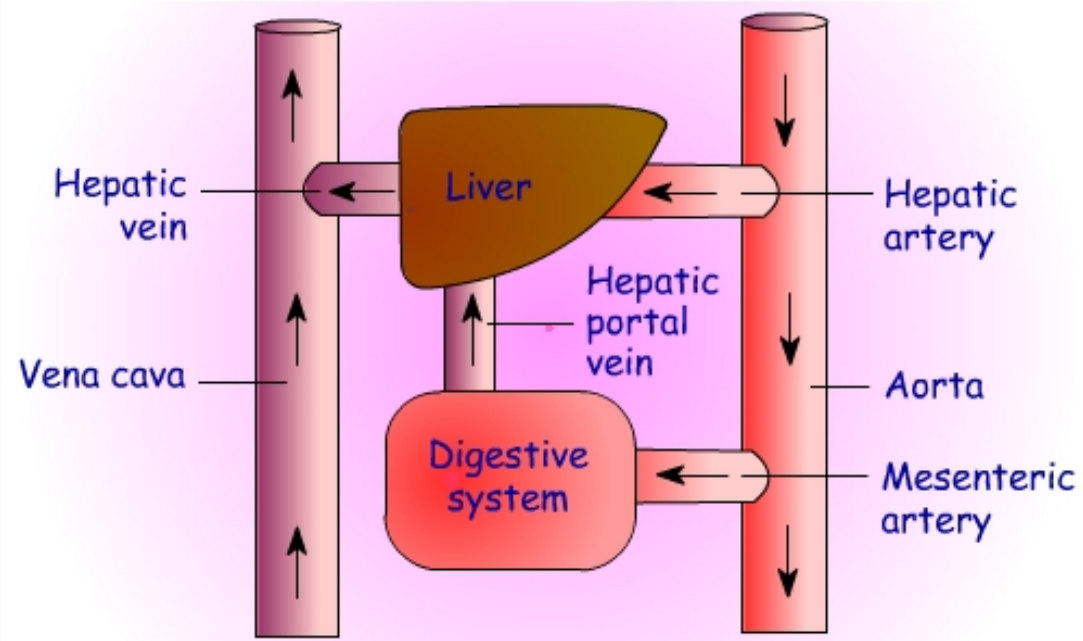
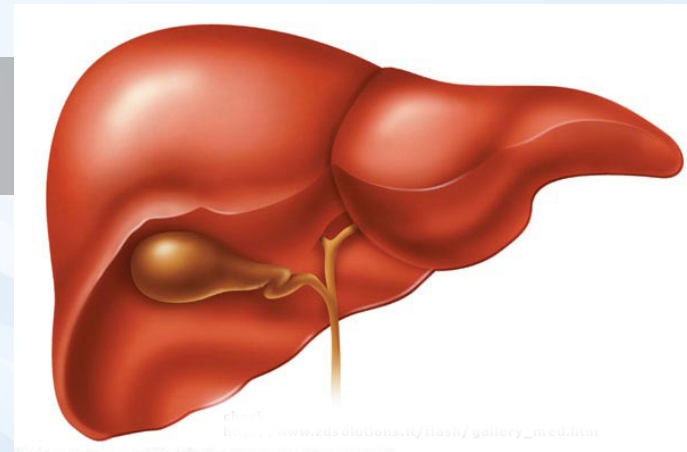

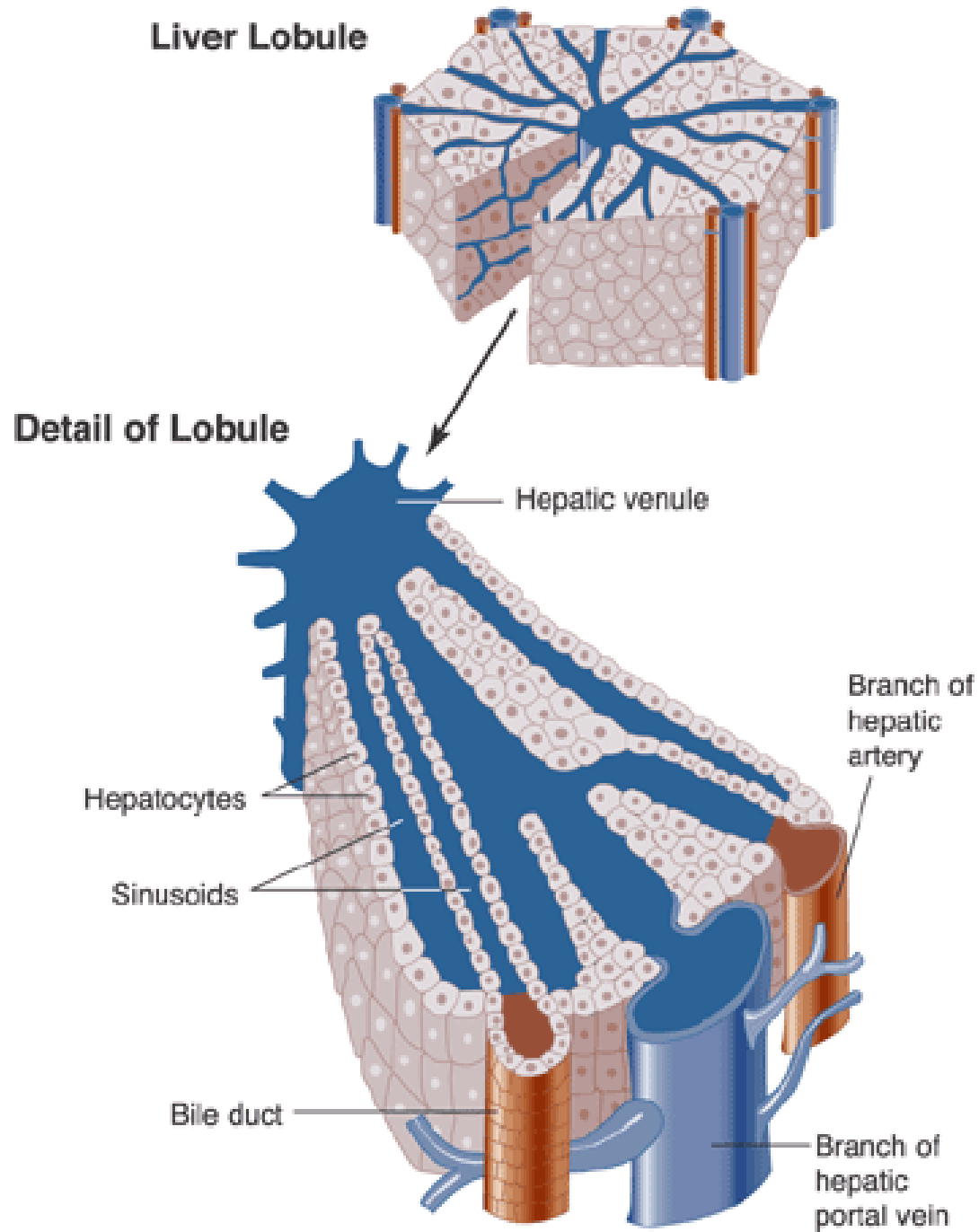
- Hlavní detoxikační orgán v těle
 - Biotransformace xenobiotik
 - Metabolismus a skladování sacharidů
 - Metabolismus tuků
 - Syntéza krevního albuminu a lipoproteinů
 - Tvorba močoviny
 - Tvorba žluči
 - intenzivní metabolismus-produkce tepla

Játra-základní fyziologie

- dvojité krevní zásobení
 - tepenné (20%)
 - vrátnicový krevní oběh (80%)
- detoxikace krve přicházející z trávicího traktu **před rozředěním** v systemickém oběhu
- bazální membrána v kapilárách umožňuje **průchod velkým molekulám** k hepatocytům
- Produkce žluči-
 - vstřebávání lipidů ve střevě
 - homeostáza kovů
 - exkrece odpadních látek z těla (včetně xenobiotik)

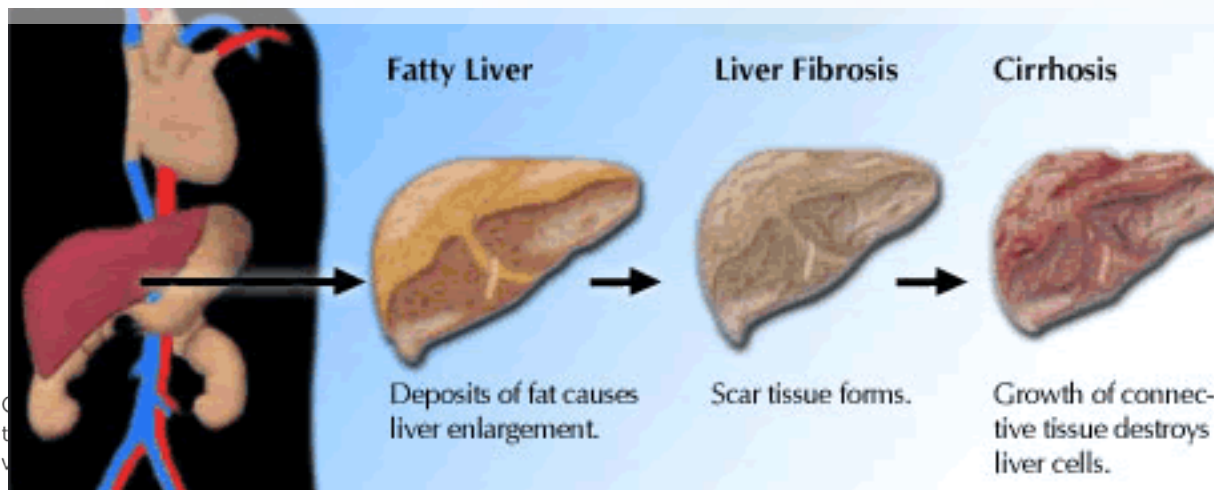
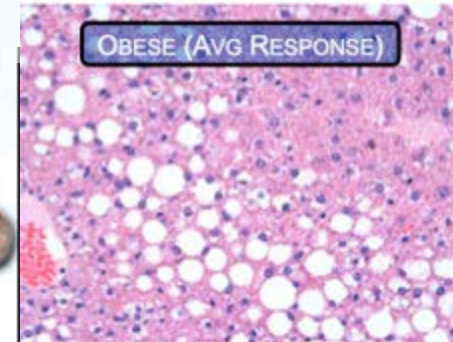
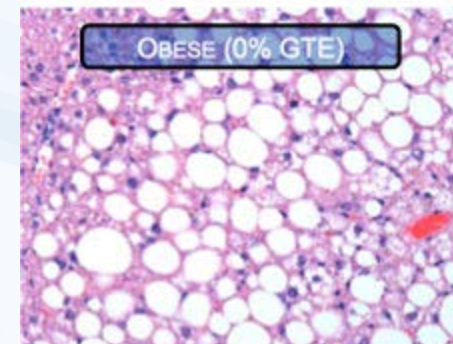
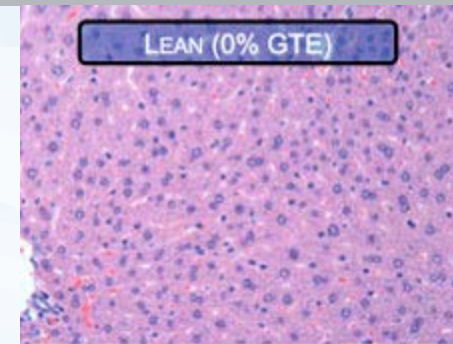

Typy poškození jater I

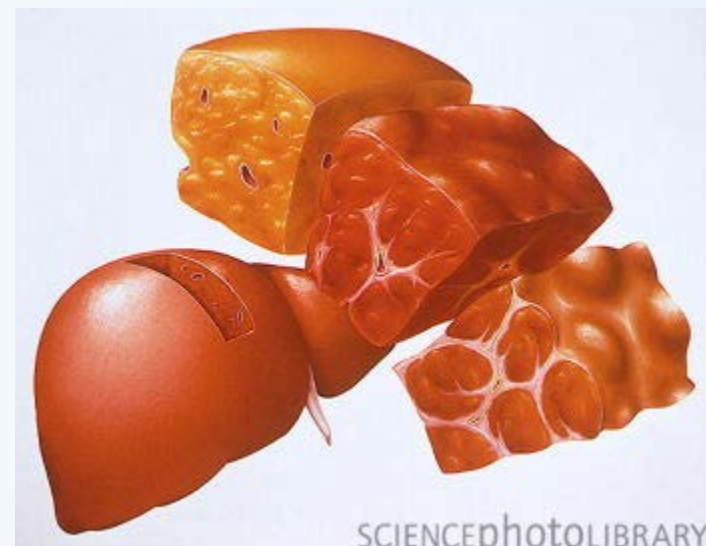
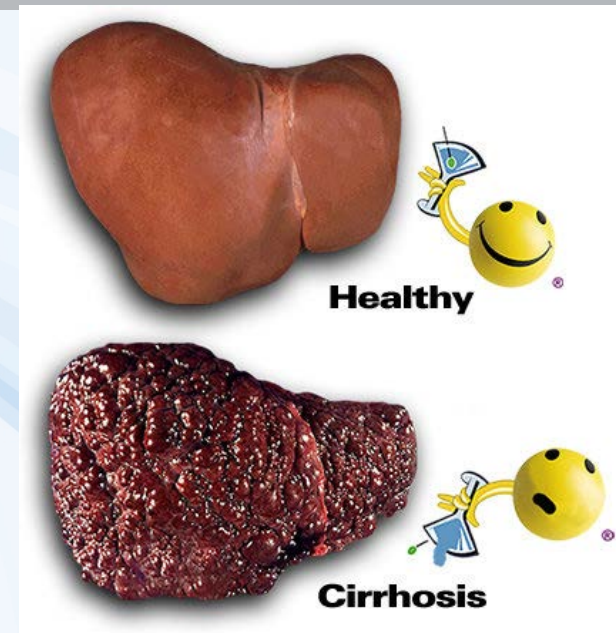
- **Steatóza jater**

- akumulace tuku v hepatocytech
- játra zvětšená a světle žlutá
- reverzibilní poškození (nedochází k nekróze)
- příklady rizikových faktorů:
 - nutriční: ↓proteiny, ↑sacharidy, tuky, ↓lipotropní látky (methionin; cholin)
 - hypoxie: nedostatečné zásobení kyslíkem (např. anémie)
 - toxické látky: EtOH, As, Cu, CCl₄

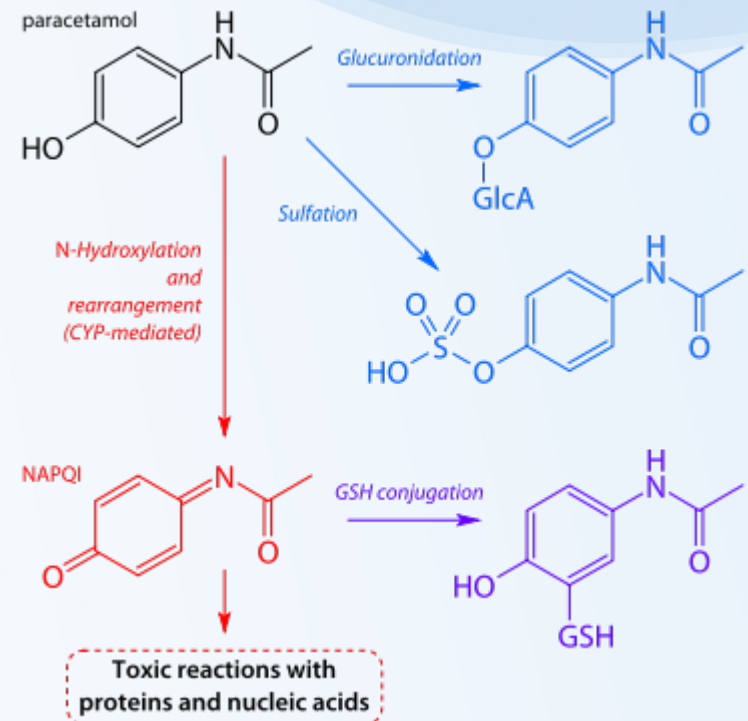
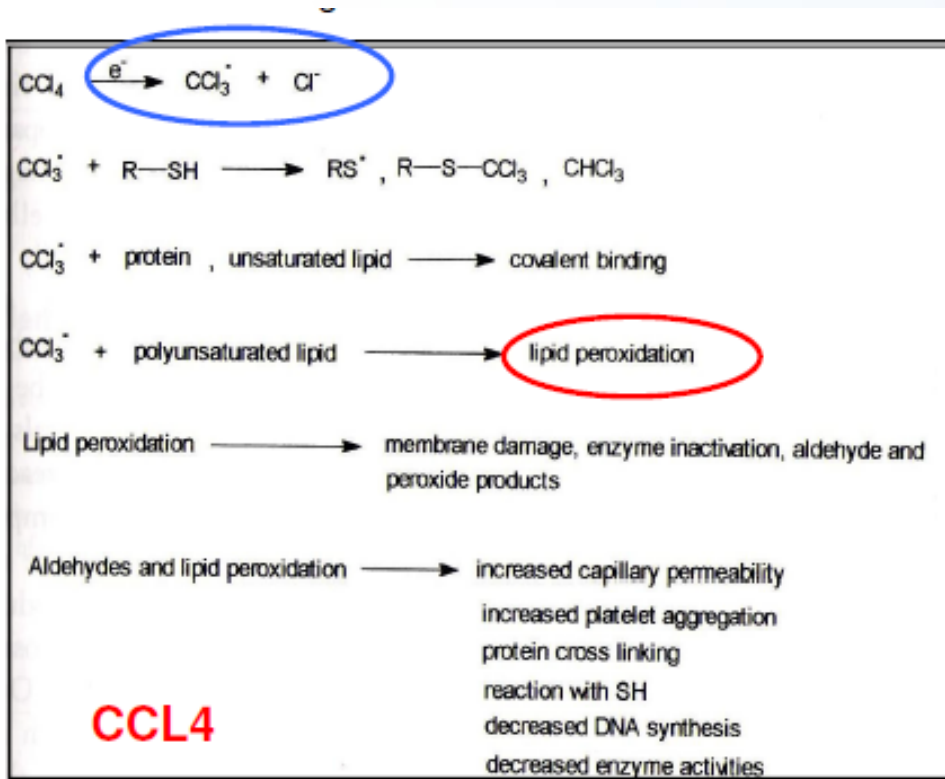
Typy poškození jater II

- **Hepatitis**
 - zánět jater vyvolaný působením chemikálií nebo virové infekce
 - aktivace Kupfferových buněk (makrofágy) a neutrofilů → produkce ROS → poškození životaschopných buněk
 - příklady: EtOH, paracetamol, sulfonamidy
- **Cirhóza jater**
 - chronická léze, ireverzibilní poškození
 - výsledek opakovaných poškození a následných reparací
 - kumulace kolagenu v důsledku zánětlivých procesů- hepatocyty postupně nahrazovány vazivem → narušení struktury jater propojenými vazivovými jizvami
 - chronická expozice CCl₄, EtOH, vitamin A

Typy poškození jater III

- **Nekróza** (cytotoxické poškození jater)
 - příčiny: lipidní peroxidace, vazba toxikantů na makromolekuly, poškození mitochondrií, cytoskeletu, silný influx Ca^{2+}
 - projevy: alaninaminotrasferáza (ALT) a γ -glutamyltranspeptidáza (GGT) v krvi
 - příklady látek: paracetamol, CCl_4 , EtOH, Cu, chloroform

Typy poškození jater IV

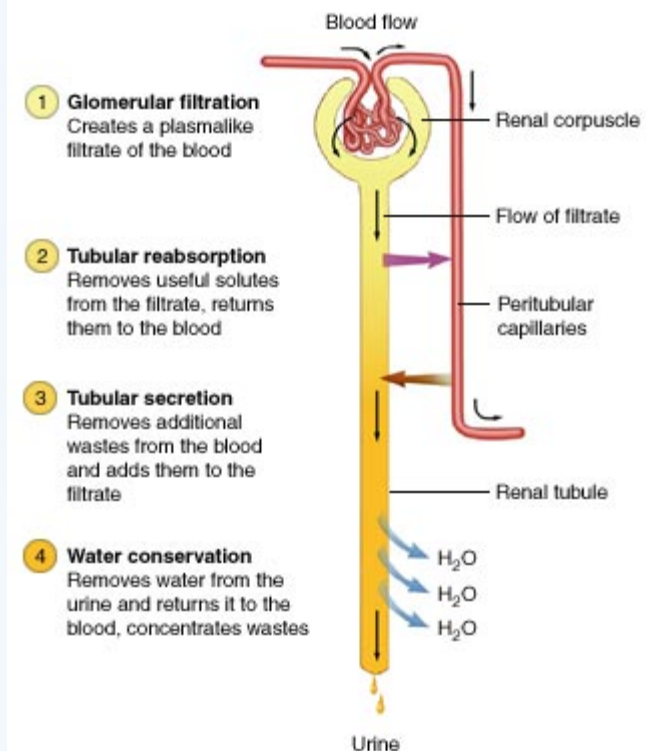
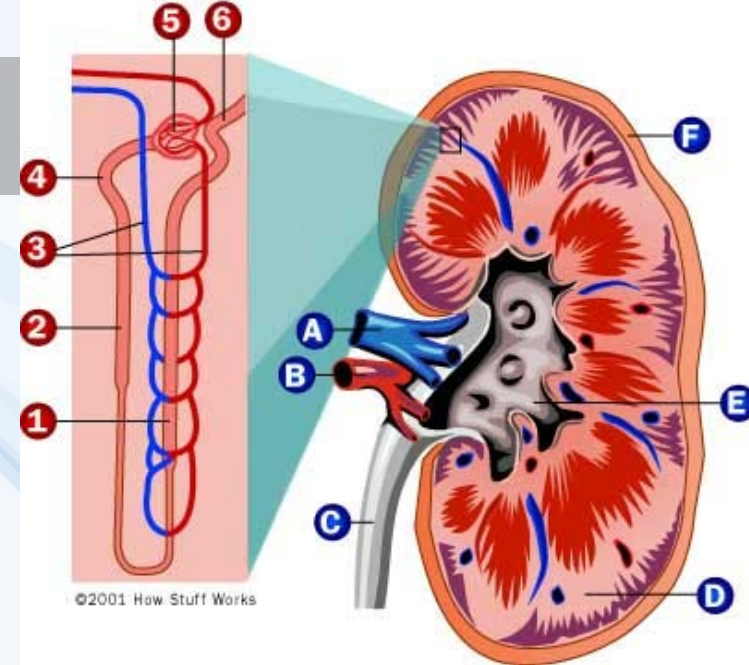
Cholestáze - narušení produkce žluči

- hromadění žluči v játrech (jsou zelená)
- snížená eliminace xenobiotik
- Mechanizmy působení
 - narušení metabolismu bilirubinu a žlučové kyseliny
 - narušení žlučových kanálků (struktura, kontraktilita)
- Příklady látek: orální kontraceptiva, estrogeny, anabolické steroidy , chlorpromazin (↓ produkce žlučové kyseliny; ↓ kontraktilita žlučovodů), rifampicin (kompetice s bilirubinem o transportní proteiny → žloutenka)

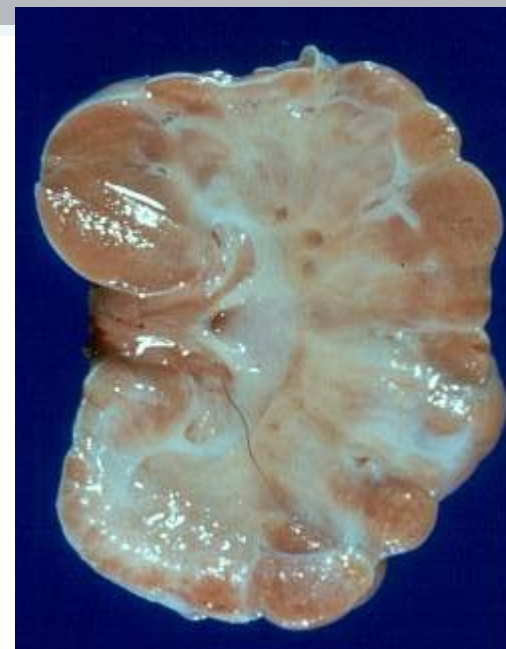
Ledviny-vlastnosti

- Exkrece zplodin metabolismu a xenobiotik z krve
- Cíl pro toxikanty:
 1. bohaté krevní zásobení (0,5% hmotnosti těla, 20% srdečního výkonu)
 2. intenzivní transport látek z krve do buněk
 3. **zakoncentrování látek** v ledvinném kanálku a reabsorpce vody a elektrolytů (kyselina šťavelová)
 4. přítomnost **biotransformačního** aparátu I. i II. řádu (možnost bioaktivace xenobiotik)
 5. možnost uvolnění tox. látky z transportních proteinů během jejich degradace v buňkách kanálku

Akutní selhání ledvin

- výrazný pokles glomerulární filtrace → hromadění dusíkatých látek v krvi
- poškození buněk v kanálku → uvolnění od bazální membrány → zpětný tok látek z kanálku → pokles glomerulární filtrace
- uvolněné buňky mohou adherovat → ucpání kanálku
- zánětlivé procesy
- reparace/adaptace

Chronické selhání ledvin

- dlouhodobé zvyšování glomerulárních tlaků a průtoků v důsledku kompenzace za poškozené glomeruly → mechanické poškození kapilár → snižování kapacity ledvin

Ledviny- typy poškození II

- bez strukturálních změn (snížení průtoku krve)
 - gentamicin, amfotericin B, nesteroidní inhibitory zánětu (NSAID; aspirin, ibuprofen)
- poškození glomerulu
 - těžké kovy (Hg, Cd), uhlovodíky, NSAID
 - spuštění imunitní reakce-produkce ROS neutrofily a makrofágy
 - ucpání imunokomplexy
- poškození proximálního tubulu
 - akumulace xenobiotik (prostupný epitel)
 - indukce detoxikačních enzymů → aktivace xenobiotik (chloroform → fosgen)
- poškození renálních papil
 - paracetamol- v případě poškození jater dochází k aktivaci paracetamolu v ledvinách
 - aspirin- inhibice vzniku vazodilatačních prostaglandinů → ischemie ledviny

